

Studiul întocmit în cadrul inventarierii patrimoniului mobil și imobil din localitățile Râșnov și Cristian (jud. Brașov) pune în evidență câteva tipuri caracteristice de șarpante dintre cele întâlnite în cadrul campaniei de cercetare 1995.

În situațiile studiate se remarcă zone cu gospodării de la sfârșitul secolului XVIII aparținând vetrei inițiale a așezării cât și zone cu gospodării relativ noi - sfârșitul secolului XIX - realizate prin extinderea ariei de locuit. Case aparținând celei de-a doua jumătăți a secolului XIX și începutului de secol XX pot exista și în zonele în care au avut loc incendii, rezultând astfel inserții constructive din perioade diferite.

Strada Râului din Cristian are numeroase case din secolul al XVIII-lea, fiind cea mai veche stradă din localitate. Strada se afla în vecinătatea Bisericii Evanghelice și pe cursul râului Ghimbav; în secolul al XII-lea pe terenul ocupat de Circa Sanitară, în vecinătatea râului și a bisericii, se afla o moară. Aceste puncte majore de interes susțin ideea existenței în acest loc a centrului inițial al localității. Pe strada Râului sunt de menționat și au fost studiate din punctul de vedere al șarpantelor numărul 7 - 1795 (fig.4), numărul 12-1767 - (fig.2) și numărul 18-1783.

Pentru începutul de secol XIX există de asemenea exemple semnificative aparținând localității Cristian - tot pe strada Râului, la numărul 1 (fig.4), numărul 2 (fig.8), numărul 5 (fig.2), numărul 13 (fig.3). În Râșnov, gospodăria de la numărul 11, strada Mihai Viteazu (fig.1) este caracteristică acestei perioade prin decorația fațadelor, inscripționarea și decorarea grinzilor din casă, precum și prezența pivniței sub casa mare.

De la mijlocul secolului XIX se păstrează foarte bine gospodăria de la numărul 6, strada Râului - Cristian - (fig.8,9). Este importantă atât pentru dispunerea celulelor de locuit și a anexelor cât și pentru sistemul constructiv ingenios utilizat la șarpantă - același folosit la podul casei, diferențele apărând o dată cu schimbarea dimensiunii deschiderii și înălțimii. Alte gospodării bine păstrate sunt cele de pe strada Lungă 126 și Râului 26 (fig.6)

mai ales pentru șură. Figura 4 ilustrează structura șarpantei casei numărul 15 de pe strada Mihai Viteazu - Râșnov - aparținând aceleiași epoci. Este de menționat că mijlocului și sfârșitului de secol XIX le aparține majoritatea construcțiilor de pe strada Lungă - Cristian, cât și Mihai Viteazu - Râșnov.

Pentru sfârșitul secolului XIX semnificative sunt în Râșnov casele din strada Mihai Viteazu numărul 7, 10 (fig.1), 15 (fig.4), 17 (fig.1), Piața Unirii numărul 5 (fig. 4). Biserica Românească nouă (1875), iar la Cristian Casa Parohială a preotului evanghelic - 1891 - (fig.7), strada Lungă numărul 126 și 130 (fig.2) - 1875.

În unele cazuri se păstrează grinzi încrustate cu modele decorative și inscripții ce ajută la datarea construcției: în Cristian pe strada Râului numărul 18, pe o grindă din camera mare exista inscripția:

MICHAL BALTRES 1783 DEN 16 APRIL.

La numărul 6 pe aceeași stradă, în prima cameră de la stradă grinzile sunt încrucișate cu ornamente și există inscripția:

MICHAEL GROß ANO 1849 DEN 7 SEPT.

La numărul 12 pe o grindă din pod întâlnim inscripția 1762, iar pe strada Lungă 126, tot în pod - inscripția 1865.

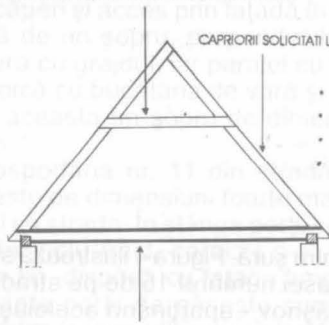
În Râșnov pe strada Mihai Viteazu numărul 7, pe o grindă din cameră este încrustat:

MARTIN KRAFT 1884, iar la numărul 11 pe aceeași stradă în prima cameră, cea mare:

JOHAN KLEINTHEOIS ANO 1834 DEN 12 JUNI.

Șurile sunt foarte interesante pentru că deschiderile mari implică soluții constructive complexe. În acest sens, șura de la numărul 6 pe strada Râului din Cristian (fig.9), foarte bine conservată este cea mai semnificativă: având în vedere clima umedă, în regiune acoperirea e realizată cu panta abruptă, e prevăzut un spațiu în care să poată pătrunde utilajele, iar grinzile sunt dispuse la nivelul solului, așa încât cerealele să poată fi depozitate fără a fi în contact cu umezeala terenului. În spate, spre grădină, acoperirea coboară până în jur de trei metri, neexistând necesitatea unei înălțimi mai mari și pentru scurgerea mai eficientă a precipitațiilor.

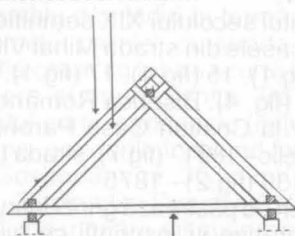
CLESTII - SOLICITARI LA INTINDERE, REDUC FLAMBAJUL CAPRIORILOR

- STR MIHAI VITEAZU 10 - 1883 RISNOV
- STR MIHAI VITEAZU 11 - 1834
- STR MIHAI VITEAZU 15 - 1850
- STR MIHAI VITEAZU 17 - 1895
- STR RIULUI 5 - 1812 CRISTIV
- STR LUNGA 126 - 1865

FIGURA NUMARUL 2 SARPANTA PE CAPRIORI CU CONTRAFISE

SOLICITARI LA INCOVOIERE SI LA COMPRESIUNE

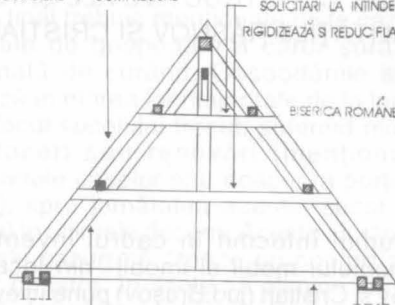

SOLICITARE LA INTINDERE

CRISTIAN

- STR RIULUI 6 - 1812
- STR RIULUI 12 - 1767
- STR LUNGA 130 - 1874
- STR LUNGA 136 - 1845
- STR NISPUULI 4 - circa
- MULOCUL SECOLULUI X

INCOVOIERE + COMPRESIUNE

SOLICITARI LA COMPRESIUNE

SOLICITARI LA INTINDERE SI INCOVOIERE

PLAN BISERICA ROMANEASCA

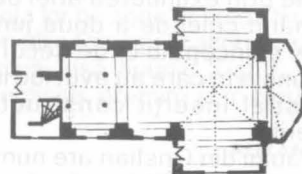
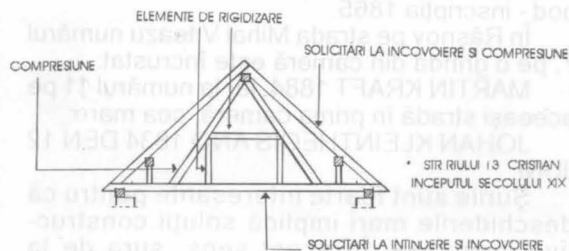
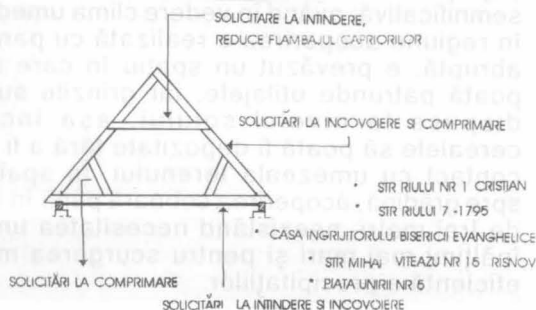

FIGURA NUMARUL 3 SARPANTA CU CONTRAFISE

- STR RIULUI 13 CRISTIAN
- INCEPUTUL SECOLULUI XIX

FIGURA NUMARUL 4 SARPANTA PE FERME CU CONTRAVINTURI

SISTEM INTILNIT LA ACOPERISUL BISERICII MĂNĂSTIRII MAULBRONN SEC XII

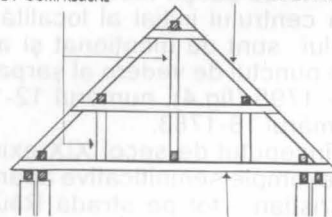
- STR RIULUI NR 1 CRISTIAN
- STR RIULUI 7 - 1795
- CASA INGRĂJITORULUI BISERICII EVANGHELICE
- STR MIHAI VITEAZU NR 15 RISNOV
- PIATA UNIRII NR 6

FIGURA NUMARUL 6 SARPANTA PE SCAUNE

SISTEM INTILNIT LA ACOPERISUL BISERICII DIN WÄDENSMIL SEC

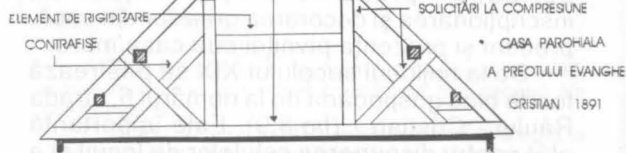
SOLICITARE LA COMPRESIUNE

SOLICITARE LA INTINDERE SI COMPRESIUNE

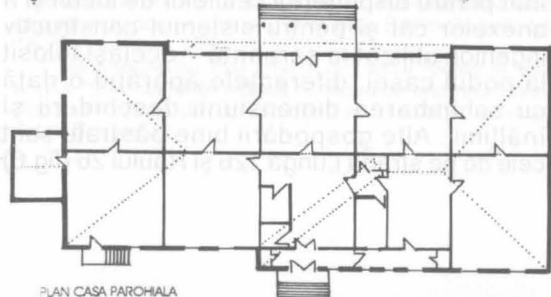

- STR RIULUI 26 CRISTIAN 11

FIGURA NUMARUL 7 SARPANTA PE SCAUNE CU CONTRAVINTURI

- CASA PAROHIALA A PREOTULUI EVANGHELIC CRISTIAN 1891

PLAN CASA PAROHIALA

- STR RIULUI NR 6 1849 CRISTIAN
- STR RIULUI NR 2 ÎNCEPUTUL SECOLULUI XIX

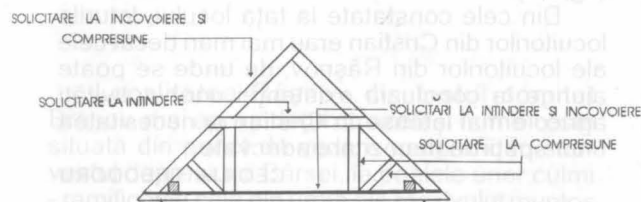
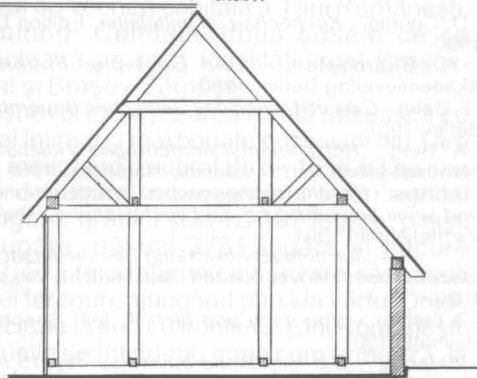

FIGURA NUMĂRUL 9 SURA PE STRADIA RIULUI NR 6 CRISTIAN

APLICATIE A SISTEMULUI DE LA NUMĂRUL 8 PE O DESCHIDERE CU DIMENSIUNI MAI MARI

Regăsirea unui sistem constructiv la un mare număr de locuințe precum și inscripțiile de pe grinzi presupun prezența unor meșteri cu mare căutare în epocă cât și menținerea unor anumite tehnici considerate optime, chiar atunci când șarpanta este înlocuită.

Din punct de vedere structural, fiecare element constructiv este solicitat de forța gravitațională și de legăturile din cadrul șarpantei. Studiul își propune analiza acestor solicitări și a semnificației fiecărui element în realizarea stabilității șarpantei.

Cel mai simplu sistem constructiv pentru șarpantă, folosit în special la casele cu lățime relativ redusă - 4-6 metri - este șarpanta pe cîpriori: sistemul este folosit de asemenea la acoperirea unor depozite și șoproane de mici dimensiuni și poate avea una sau două pante.

Sistemul șarpantei pe ferme prezintă rigidizări - prin clești și (sau) contravîntuiri - fiind necesar în cazul acoperirii unor spații cu deschidere medie (fig.1).

Alt sistem constructiv este cel pe scaune, folosit în cazul deschiderilor mari și în special la suri (fig.6).

Aceste principale tehnici constructive devin mai complexe în funcție de spațiul care trebuie acoperit, de sistemul apreciat în epocă și de meșterul care a executat lucrarea.

În cazul șarpantei pe cîpriori, în vederea reducerii solicitărilor la încovoiere și la compresiune se introduc în sistemul constructiv contrafișele (fig.2).

Cleștii folosiți în cazul șarpantelor pe ferme reduc flambajul cîpriorilor generat de forța gravitațională (fig.1,4)

Contrafișele apar și în cazul sistemului constructiv pe ferme: Biserica Românească din Râșnov are stâlpi centrali de susținere, cîpriori și contrafișe rigidizate de două registre de clești (fig.5). Șarpanta bisericii se sprijină pe zidurile laterale ale construcției.

Casa Parohială evanghelică din Cristian are podul locuibil, structura șarpantei fiind complexă: până la jumătate din înălțimea podului cîpriorii sunt dublați de contrafișe ce se opresc în doi popi; sistemul beneficiază de asemenea de contravîntuiri menite să reducă încovoierea cîpriorilor (fig.7). La acest sistem s-a ajuns plecându-se de la șarpanta pe scaune cu contravîntuiri (fig.8).

Șurile au în principiu sistem constructiv pe scaune, fiind foarte înalte și având lățimi de 8-12 metri (fig.9,6)

În cazul în care grinzile de bază ale șarpantei (fie pe ferme, fie pe scaune) sunt incluse în alcătuirea tavanului sau în cazul în care pe acestea se sprijină stâlpi, apar pe grinzi solicitări la încovoiere care se adaugă solicitărilor la întindere.

Dacă deschiderea este relativ mare, apare necesitatea existenței unor stâlpi centrali în plus față de cei laterali, care să susțină șarpanta preluând descărcarea forțelor.

În Cristian, șarpantele întâlnite sunt caracteristice pentru gospodăriile cu specific comercial, meșteșugăresc și agricol: într-adevăr, pe strada Râului au existat ateliere de cizmărie și curele, croitorie, cât și depozite spațioase pentru grâu și porumbul cultivat (fig.2,3,6).

În Râșnov, podurile caselor au dimensiuni convenabile în raport cu nevoile gospodăriilor, fără a ajunge la deschideri deosebite care să necesite structuri complexe de acoperire (fig.1,4).

Din cele constatate la fața locului, loturile locuitorilor din Cristian erau mai mari decât cele ale locuitorilor din Râșnov, de unde se poate ajunge la concluzia existenței unor activități agricole mai intense în Cristian și necesitatea unor spații de depozitare adecvate.

CECILIA THEODORU

BIBLIOGRAFIE

- D. Conrad - *Kirchenbau im mittelalter*, Edition Leipzig, 1990.
- K. Baumgarten - *Das Deutsche Bauernhaus*, Akademieverlag Berlin, 1980.
- F. Behn - *Die entstehung des Deutschen Bauernhauses*, Berlin, 1957.
- A. Berg - *Holzbaukunst nordeuropas. Holzbaukunst*, herausgegeben von H.J.Janse, Hamburg, 1969.
- G.Eitzen - *Der altere scheunenbau im unteren lahnggebiet und seine bedeutung fur die hausforschung*, Rheinische Vierteljahrsbl. 1961.
- *Zur gefugeentwicklung des niedersachsenlandes in nordhanover*, Niederl. Zeitschrift fur Volkskunde, 1939.
- A.Fielder - *Von dach und fach II*, teil, Saechsische Heimatbl. 1961.
- P.Henter - *Die laendliche bauweise des 15 und 16. Jahrhunderts im schelde-, maas - und rheingebiet nach darstellungen der spaetmittelalterlichen malerei*, Siegburg, 1961.

Podurile erau structuri simple, cu dimensiuni mici, în raport cu nevoile gospodăriilor. În Râșnov, podurile erau mai mari decât cele din Cristian, ceea ce sugerează existența unor activități agricole mai intense în Râșnov și necesitatea unor spații de depozitare adecvate. Din cele constatate la fața locului, loturile locuitorilor din Cristian erau mai mari decât cele ale locuitorilor din Râșnov, de unde se poate ajunge la concluzia existenței unor activități agricole mai intense în Cristian și necesitatea unor spații de depozitare adecvate.

